

Die Balleien des Deutschen Ordens im Heiligen Römischen Reich bildeten bis in die Frühe Neuzeit hinein ein wesentliches personelles und wirtschaftliches Rückgrat für den Gesamtorden. Ihre Erforschung stand jedoch lange im Schatten der Ordensgeschichte im Heiligen Land, Preußen oder Livland. Die Tagung nimmt systematisch die Entstehung und strukturellen Entwicklungslinien der Balleien vom späten 12. Jahrhundert bis 1590 (Amtsantritt des ersten Hochmeisters aus dem Hause Habsburg) in den Blick. Die generelle Idee ist es, die historischen Entwicklungen der Balleien einander gegenüber zu stellen, um zu ergründen, welche allgemeinen historischen Entwicklungen alle Balleien betrafen – auch aufgrund allgemeiner historischer Strukturen innerhalb des Alten Reiches und innerhalb des Deutschen Ordens – und welche Entwicklungen als gesondert für einzelne Balleien anzusehen sind. Die Konferenz bietet somit die Möglichkeit für eine neue wissenschaftliche Standortbestimmung der Erforschung der Balleien des Deutschen Ordens.

Jede Ballei im Alten Reich wird mit einem eigenen Vortrag gewürdigt, in welchem die historischen Entwicklungslinien des genannten Zeitraums, der Forschungsstand, die jeweilige Quellensituation (Archive, Editionen) sowie etwaige Desiderata vorgestellt werden. Darüber hinaus thematisiert die Tagung auch einige übergreifende und spezielle Aspekte der Balleienforschung. Somit wird der für 2027 geplante Tagungsband auf längere Zeit den Charakter eines Handbuchs zur Geschichte und Struktur der Balleien im Reich im Mittelalter und der Frühen Neuzeit als Grundlagenwerk der Deutschordensforschung erhalten.

eine internationale Konferenz im Rahmen des EU-Interreg-Projektes

„Kulturelles Erbe des Vogt- und Egerlandes“

EU-Gesamtfinanzierung (EFRE): 3.615.902,87 €
19.07.2023 – 30.06.2027

Organisation und Kontakt

Tagungsort:

Plauen (Vogtlandmuseum)
– Fabrik der Fäden, Bleichstraße 1, 08527 Plauen)

Organisation:

TU Chemnitz, EU-Interreg-Projekt
„Kulturelles Erbe des Vogt- und Egerlandes“
Projektleiter: Prof. Dr. Grischa Vercamer
(grischa.vercamer@phil.tu-chemnitz.de)

Tagungsorganisation:

PD Dr. Christofer Herrmann
(christofer.herrmann@phil.tu-chemnitz.de)

Wir bitten um eine schriftliche Anmeldung Ihrer Teilnahme als Gäste **bis zum 25.2.2026** unter folgender Mailadresse: christofer.herrmann@phil.tu-chemnitz.de

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

 Deutsche Version

Die Balleien des Deutschen Ordens im Heiligen Römischen Reich bis zur Frühen Neuzeit

Historische Entwicklung, Stand der Forschung, Quellenslage, Desiderata

04. - 06.03.2026 im Vogtland Museum Plauen

Mehr Informationen finden Sie
auf der Webseite

www.interreg-vogt-egerland-tuc.eu

Mittwoch, 04.03.2026

ab 15 Uhr:
Ankunft und Begrüßung
Vogtlandmuseum (Nobelstr. 9-13)

15:30 Uhr
Stadt- und Museumsführung
(Vogtlandmuseum, Johanniskirche, Komturhaus, Fabrik der Fäden)

18 Uhr – Abendvortrag
Udo Arnold (Bonn)
Die Deutschordensballeien im Reich – ein
(autobiographisch geprägter) Rückblick auf die letzten
60 Jahre Forschung

Anschließend:
Empfang/Abendessen

Donnerstag, 05.03.2026

Block I
9:00 – 11 Uhr
Begrüßung und Einführung ins Tagungsthema
Moderation: Helmut Flachenecker

Grischa Vercamer (Chemnitz/Passau)
Ballei Thüringen – politische Geschichte und
Entwicklung vom 13.-16. Jahrhundert

Christofer Herrmann (Chemnitz/Mainz)
Der Deutsche Orden als Bauherr und Kunstmäzen in der
Ballei Thüringen – Repräsentationsstrategien und
Selbstdarstellung

Kaffeepause

Block II
11:20 – 12:50 Uhr
Moderation: Grischa Vercamer

Katharina Schaal (Marburg)
Von der heiligen Elisabeth zur Trikonfessionalität. Die
Ballei Marburg/Hessen

Klaus van Eickels (Bamberg)
Weinbau, Weinhandel, Zollprivilegien. Die
Verwaltungsstruktur der Ballei Koblenz als Spiegel ihrer
wirtschaftlichen Grundlagen (Vortrag via Zoom)

12:50 – 14 Uhr
Mittagspause

Block III
14 – 15:30 Uhr
Moderation: Maciej Dorna

Dieter Weiß (München)
Die Ballei Franken

Janez Mlinar (Ljubljana/Slowenien)
Die Ballei Österreich als Forschungsproblem:
Ausgangspunkte – Fragen – Ziele

Kaffeepause

Block IV:
16 – 18:15 Uhr
Moderation: Přemysl Bar

Katharina Kemmer (Würzburg)
Im Wechselbad der Gefühle – der Deutsche
Orden zwischen Weser und Elbe (Ballei
Sachsen)

Libor Jan (Brünn/Tschechien)
Aufstieg und Fall der böhmisch-mährischen
Ballei des Deutschen Ordens

Kristjan Toomaspoeg (Lecce/Italien)
Die Balleien außerhalb des Reiches (Vortrag
via Zoom)

Freitag, 06.03.2026

Block V
9 – 10:30 Uhr
Moderation: Christofer Herrmann

Renger de Bruin (Utrecht/Holland)
Die Ballei Utrecht 1219-1640:
Geschichte, Quellen, Forschung

Jozef Mertens (Middelkerke, Belgien)
Die Ballei Partes Inferiores/Biesen zwischen
1220 und 1603: historische Entwicklung,
Quellenlage, Stand der Forschung

Kaffeepause

Block VI
11:30 – 12:30 Uhr
Moderation: Katharina Kemmer

Dieter Heckmann (Berlin)
Die Kommenden der Ballei Lothringen im Überblick

Benedikt Weigand (Würzburg)
Zwischen Hochmeister, Deutschmeister und
Region. Die Ballei Elsass-Burgund

12:30 – 13:45 Uhr
Mittagspause

Block VII
13:45 – 16 Uhr
Moderation: Libor Jan

Erika Kustatscher (Brixen)
Die Ballei An der Etsch und im Gebirge –
Kommenden und Pfarreien

Helmut Flachenecker (Würzburg)
Wiederherstellung von Kommunikation und
Zusammenhalt im Deutschen Orden (1525-
1550) – Der Deutschmeister
(Hochmeisteradministrator) und seine
Verwaltung in Mergentheim

Maciej Dorna (Posen/Poznań/Polen)
Migration von Ordensbrüdern aus den Balleien
nach Preußen und Livland im Lichte der
bisherigen Forschung

16 – 16:30 Uhr
Schlussdiskussion

Bildnachweise:

Hintergrund: Kaiser Karl IV. bestätigt 1355 dem Deutschen Orden alle
seine Besitzungen in der Landkomturei Thüringen (unveröffentlichte
Urkunde) – HStA Dresden, Bestand: 10001 Ältere Urkunden, Abt.
Deutscher Orden Nr. 3402 (28. April 1355)

Titelblatt: Deutschordenskommande in Plauen;
Aufnahme von Christofer Herrmann (2025)

Bailie řádu německých rytířů v rámci říše tvořily až do raného novověku podstatnou personální a ekonomickou páteř celého řádu. Jejich výzkum však dlouho stál ve stínu historie řádu ve Svaté zemi, Prusku nebo Livonsku. Konference se systematicky zaměřuje na vznik a strukturální vývojem bailií od konce 12. století do roku 1590, kdy nastoupil první velmistr z habsburské dynastie. Hlavní myšlenkou je porovnání historického vývoje bailií s cílem zjistit, které obecné trendy se týkaly všech bailií – na základě širších historických struktur v říši i v samotném řádu – a které lze považovat za specifické pro jednotlivé oblasti. Konference tak nabízí příležitost k novému vědeckému zhodnocení dosavadního výzkumu bailií Řádu německých rytířů.

Každé bailii v říši bude věnována samostatná přednáška, která představí hlavní historické vývojové linie daného období, současný stav výzkumu, relevantní pramennou základnu (archivy, edice) a případná deziderata. Kromě toho se konference zaměří také na obecné i specifické aspekty výzkumu bailií. Plánovaný sborník, jehož vydání je určeno na rok 2027, získá charakter dlouhodobě využitelné příručky k dějinám a struktuře bailií v říši ve středověku a raném novověku – jako základního díla pro bádání řádu německých rytířů.

konference v rámci projektu EU Interreg

„Kulturní dědictví Fojtska a Chebska“

Celkové financování EU (EFRE): 3 615 902,87 €
19.07.2023 – 30.06.2027

Organizace a kontakt

Místo konání:

Plauen (Vogtlandmuseum
– Fabrik der Fäden, Bleichstraße 1, 08527 Plauen)

Organizace:

TU Chemnitz, projekt EU Interreg
„Kulturní dědictví Fojtska a Chebska“
Řešitel projektu: Prof. Dr. Grischa Vercamer
(grischa.vercamer@phil.tu-chemnitz.de)

Organizátor konference:

PD Dr. Christofer Herrmann
(christofer.herrmann@phil.tu-chemnitz.de)

Prosíme, potvrďte svou účast jako host písemně
nejpozději do 25. února 2026 na e-mailové adrese:
christofer.herrmann@phil.tu-chemnitz.de

Interreg

Kofinanciert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Česká verze

Bailie řádu německých rytířů v říši
ve středověku a raném novověku –
historický vývoj, stav

výzkumu, prameny, deziderata

4.–6. března 2026
Mezinárodní konference ve Vogtlandmuseum
v Plauen

Interreg

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

HASARYKOVA
UNIVERSITA

Kulturní cesta fojtů
Kulturweg der Vögte

Mehr Informationen finden Sie
auf der Webseite

www.interreg-vogt-egerland-
tuc.eu

Středa , 04.03.2026

Od 15:00:
Příjezd a přivítání přednášejících a hostů ve
Vogtlandmuseum (Nobelstr. 9-13)

15:30

Prohlídka města a muzea
(Vogtlandmuseum, Johanniskirche,
Komturhaus, Fabrik der Fäden)

18:00

Večerní přednáška (místo: Fabrik der Fäden):
Udo Arnold (Bonn)

Bailie řádu německých rytířů v říši –
retrospektivní pohled (autobiografickým
akcentem) na posledních 60 let výzkumu

Následně:
recepce

Čtvrtek, 05.03.2026

Blok I

9:00 – 11:00

Přivítání a úvod do tématu konference
Moderátor: Helmut Flachenecker

Grischa Vercamer (Chemnitz/Passau)
Durynská bailie – politické dějiny a vývoj od
13. do 16. století

Christofer Herrmann (Chemnitz/Mainz)
Řád jako stavitel a mecenáš umění v durynské
bailii – strategie reprezentace a seberepresentace

Přestávka

Blok II

11:20 – 12:50 Uhr

Moderátor: Grischa Vercamer

Katharina Schaal (Marburg)
Od svaté Alžběty ke třem konfesím.
Marbursko-hessenská bailie

Klaus van Eickels (Bamberg)
Vinařství, obchod s vínem, celní privilegia. Správní
struktura ballei Koblenz jako odraz jejích ekonomických
základů (přednáška přes Zoom)

12:50 - 14:00
Polední přestávka

Blok III

14 – 15:30

Moderátor: Maciej Dorna

Dieter Weiß (Mnichov)
Franská bailie

Janez Mlinar (Lublaň Slovinsko)
Rakouská bailie jako badatelský problém:
východiska – otázky – cíle

Přestávka

Blok IV:

16:00 – 18:15

Moderátor: Přemysl Bar

Katharina Kemmer (Würzburg)
„Na houpačce emocí“ – řád německých rytířů
mezi Weserou a Labem (saská bailie)

Libor Jan (Brno/Česko)
Vzestup a pád česko-moravské řádu
německých rytířů

Kristjan Toomaspoeg (Lecce/Itálie)
Bailie za hranicemi říše (přednáška přes Zoom)

Pátek, 06.03.2026

Blok V

9:00 – 10:30

Moderátor: Christofer Herrmann

Renger de Bruin (Utrecht/Holandsko)
Utrechtská bailie 1219–1640: historie,
prameny, bádání

Jozef Mertens (Middelkerke, Belgie)
Bailie partes inferiores/Biesen v letech 1220 až
1603: historický vývoj, prameny, stav
výzkumu

Přestávka

Block VI

11:30 – 12:30

Moderátor: Katharina Kemmer

Dieter Heckmann (Berlin)
Přehled komend lotrinské bailie

Benedikt Weigand (Würzburg)
Mezi velmistrem, německým mistrem a
regionem. Alsasko-burgundská bailie

12:30 – 13:45
Polední přestávka

Blok VII

13:45 – 16:00

Moderátor: Libor Jan

Erika Kustatscher (Brixen)
Bozenská bailie (An der Etsch) v horách –
komendy a farnosti

Helmut Flachenecker (Würzburg)
Obnovení komunikace a soudržnosti v řádu
německých rytířů (1525–1550) – německý
mistr (administrátor velmistrovského úřadu) a
jeho správa v Mergentheimu

Maciej Dorna (Poznaň/Polsko)
Migrace členů řádu z bailií do Pruska a
Livonska ve světle dosavadního výzkumu

16:00 – 16:30
Závěrečná diskuse

Pozadí a přední strana: Císař Karel IV. potvrzuje v roce 1355 Řádu
německých rytířů všechny jeho majetky v krajském komendě Durynsko
(nezveřejněný dokument) – HStA Drážďany, fond: 10001 Starší dokumenty,
oddělení Řádu německých rytířů č. 3402 (28. dubna 1355)

Pozadí na titulní straně: Komenda Řádu německých rytířů v Plauenu;
fotografie Christofer Herrmann (2025)